

REPALJŠČICA NA LJUBLJANSKEM BARJU – KAKO DOLGO ŠE?

// David Knez

Ljubljsko barje (v nadaljevanju Barje) je kmetijska krajina z razmeroma kratko, a zelo burno zgodovino intenzivnih posegov v naravno okolje in danes velja za eno najbolj spremenjenih območij v Sloveniji. Tradicionalna ekstenzivna raba kmetijskih površin, ki se je razvila zaradi nekdanjega visokega barja, omogoča življenjski prostor številnim vrstam. V zadnjih desetletjih lahko po celotni Evropi (vključno s Slovenijo) spremljamo hiter razvoj kmetijstva in s tem povezane spremembe v kmetijski krajini. Te se zaradi sprememb v praksah spreminjajo tako po videzu (izguba heterogenosti) kot funkcionalnosti (upad biodiverzitete in izguba drugih ekosistemskih storitev).

V naši raziskavi nas je zanimalo, kakšne spremembe so se dogajale na Barju v zadnjih petindvajsetih letih in kako so se nanje odzvale tri vrste travniških ptic: repaljščica (*Saxicola rubetra*), drevesna cipa (*Anthus trivialis*) in rjava penica (*Curruca communis*). Ocenili smo njihovo populacijsko stanje ter poiskali morebitne vzroke za spremembe.

Prvi popisi ptic na Ljubljanskem barju so bili opravljeni med letoma 1989 in 1996, ko so za namen atlasa Ptice Ljubljanskega barja popisali vse gnezdilke. Po 25-letnem obdobju, v letih 2020 in 2021, so bili ti popisi z isto metodo ponovljeni na 50 kvadratih od izvornih 140. Na izbranih kvadratih smo popisali tudi habitatne tipe (tipe travnikov in drugih površin kmetijske krajine) in jih primerjali s kartiranjem iz leta 1999.

Repaljščica je v devetdesetih letih na Barju oblikovala eno največjih lokalnih populacij v srednji Evropi, njena populacija pa se je v petindvajsetih letih zmanjšala za 64 % (s 1858–2245 na 670–809 gnezdečih parov). Populacija drevesne cipe se je zmanjšala za 51 % (s 1975–2394 na 976–1183), populacija rjave penice pa za 15 % (s 1082–1419 na 925–1213).

Za kartiranje habitatnih tipov smo izbrali štiri popisne kvadrate, na katerih smo zabeležili izrazito zmanjšanje ali izumrtje gnezdeče populacije repaljščice. Po ugotovitvah kartiranja so se na treh kvadratih izrazito zmanjšale površine ekstenzivnih travnikov, predvsem steljnikov (oligotrofnih mokrotnih travnikov in nižinskega visokega steblikovja). Povprečno jih je na kvadrat izginilo 17 ha. Te površine so bile preorane v njive ali intenzivirane v bolj produktivne tipe travnikov ali pašnikov. Zaradi zgodnje košnje ali velike obtežbe živali so novo nastale površine neprimerne za talne gnezdilke, saj se gnezda na njih velikokrat pokosi ali pohodi še preden lahko mladiči poletijo. Na kvadratu severno od Iškega morosta je leta 1999 uspevalo malo manj kot 17 ha steljnikov (nižinskega visokega steblikovja), danes je na tem kvadratu steljnikov manj kot hektar. V devetdesetih letih je tam gneznilo kar 52 parov repaljščice, leta 2021 pa le še 10, kar je 82-odstoten upad.

Izginjanje ekstenzivnih habitatnih tipov, ki so gnezditveni prostor travniških ptic, je glavni razlog za zmanjševanje njihovih populacij in populacij drugih organizmov v kmetijski krajini, kar že več desetletij vedno znova dokazujejo raziskave doma in v tujini. Slovenska nižinska kmetijska krajina z nekaj desetletij zapoznelim trendom modernizacije in intenzifikacije kmetijstva postaja vse bolj podobna zahodnoevropski kmetijski krajini tako po videzu kot biološki pestrosti. Če ne zaustavimo tega trenda, nam v prihodnosti na Ljubljanskem barju grozi »tiha pomlad«.

Populacija **REPALJŠČICE** (*Saxicola rubetra*) na Ljubljanskem barju se je v 25 letih zmanjšala za kar 64 %.
foto: David Knez

Vir:

– KNEZ, D. (2024): Populacijski trend treh travniških vrst ptic na Ljubljanskem barju: primerjava podatkov o velikosti populacij pred petindvajsetimi leti in danes. – Mag. delo, Biotehniška fakulteta, Univerza v Ljubljani, Ljubljana.